Hajnal Katalin

A KOMMUNISTA SZÖVETSÉG MUNKAMÓDSZERÉBEN JELENTKEZŐ VÁLTOZÁSOK AZ ÖNIGAZGATÁSÚ SZOCIALISTA DEMOKRÁCIA RENDSZERÉNEK FEJLESZTÉSE ALAPJÁN

A társadalom történelmi fejlődésének hatása a JKSZ tevékenységi módszereire

Az önigazgatás a jugoszláv szocialista forradalomnak kezdettől fogva szerves részét alkotta. A népfelszabadító háborúban, ill. a forradalom fegyveres szakaszában az önigazgatás a népfelszabadító bizottságok munkájában, valamint a szabad területeken a társadalmi és politikai ügyekben való önrendelkezés és önálló döntéshozatal formájában jut kifejezésre. A népfelszabadító bizottságok új hatalmi szervek voltak, amelyek által a dolgozó tömegek közvetlenül érvényesítették akaratukat. Ezen hatalmi szervek politikai alapját a népfelszabadító mozgalom képezte. A mozgalom irányító magva a munkások és parasztok szövetsége volt, élén a Kommunista Párttal, ami egyben azt is szavatolta, hogy a munkás-paraszt tömegek szociális és politikai törekvései valóra is válnak. Tekintettel, hogy a néphatalmi szervek politikájában a munkásosztály és dolgozó tömegek társadalmi és anyagi érdekei érvényesültek, az új államszervezet nem csak a népfelszabadító háború hatásos eszköze lett, hanem egyre inkább a szocialista forradalom hatalmi eszköze is.

Közvetlenül a háború után, a szükségszerű centralizmus idején is jelen voltak az önigazgatási tényezők, megnyilvánultak társadalmi-politikai rendszerünk fejlődésében. Többek között ez is egyik oka volt a Sztálinnal való összetűzésünknek.

Igaz, abban az időben az önigazgatás még nem a társadalmi fejlődést átfogó konceptusként nyilvánult meg, de a társadalmi gyakorlatban való állandó jelenléte később jó alapot szolgáltatott az önigazgatás kibontakozására a társadalmi élet minden területén.

Az új népi-demokratikus Jugoszláviában a munkásosztály közvetlen vezető szerepe az államhatalmi szervekben, a Kommunista Párttal az élen, vagyis a proletárdiktatúra sajátságos formája és a termelőeszközök következetes, tudatos társadalmasítására irányuló törekvés szavatolták a népi demokrácia szocialista jellegét, bár még erőteljesen éreztették ha-

tásukat a korábbi társadalmi viszonyok maradványai. A szocialista társadalmi viszonyok kiépítése során Jugoszlávia a mai napig több fázison ment át, amelyek a társadalmi-gazdasági és politikai átalakulás egységes, szüntelen folyamatának szerves részét képezik, a szocializmus fejlődésében.

A termelőeszközök, az ipar, a szállítóvállalatok, a bankok, a kereskedelem államosítása, valamint a földreform végrehajtása után bevezettük a szocialista tervgazdálkodást és létrehoztuk a termelőeszközöket irányító állami szervezeteket, melyeknek irányító munkája a dolgozó tömegek tanácsadó részvételére, közreműködésére épült. A Jugoszláv Kommunista Párt forradalmi vezető szerepe kiterjedt a kulcsfontosságú állami és társadalmi pozíciókra. Ezzel párhuzamosan erősödött a dolgozók politikai szövetségének, a Népfrontnak a szerepe is. Abban az időben még igen gyengék voltak a szocializmus gazdasági tényezői, ezért szükség mutatkozott az állam politikai intervenciójára és arra, hogy a Kommunista Párt közvetlenül irányítsa az államapparátust.

A Jugoszláv Kommunista Párt tudatában volt annak, hogy ez az állapot csak átmeneti, vagyis addig tart, amíg fennállnak az objektív társadalmi szükségletek. Így a kommunisták és valamennyi tudatos szocialista erő vállalták, hogy politikai ténykedéssel a demokrácia olyan formáit építik ki, amelyek a dolgozó tömegek számára lehetővé teszik, hogy közvetlenül vegyék kezükbe a társadalmi-gazdasági ügyek irányítását. Az említettek megvalósítása pedig már az első ötéves tervben kezdetét vette.

A kitűzött célok és sikerek elérése ellenére a társadalmi-politikai fejlődésben bizonyos fogyatékosságok is jelentkeztek. Mindenekelőtt gyengült a dolgozó tömegek kezdeményezése és ellenőrzése, emellett a párt és államapparátus azonosulási jeleit tapasztalhattuk stb. A saját gyakorlata és tapasztalata alapján a párt 1949-ben a lokális és szűk területre korlátozott önigazgatás kiterjesztését kezdeményezte. Egyidejűleg nőtt a mind számosabb demokratikus szervek és intézmények (tanácsok és bizottságok) szerepe, amelyek révén a polgárok hatást gyakoroltak a hatalmi szervekre és részt vettek a döntéshozatalukban. A munka- és életproblémák megoldásában való közvetlen részvétellel pedig a közvetlen termelők jogai is gyarapodtak. A pártnak a szocialista viszonyok kiépítésével kapcsolatos határozott álláspontját támasztja alá a JKP Politikai Bizottságának 1949-ben a munkástanácsok megalapításáról hozott döntése. Tanácsadó szervként a munkástanácsot 200 nagy ipari vállalatban alapították meg, hamarosan pedig újabb vállalatokban is 1957. június 27-én született meg az ipari vállalatoknak a dolgozói közösségek részéről történő irányítását szabályozó alaptörvény.

A munkástanácsok megalapításával és egyéb intézkedésekkel a Jugoszláv Kommunista Párt véget vetett az etatista-bürokratikus gyakorlatnak, amely az átmeneti időszakban a „nép nevében" gyakorolt hatalmat szentesítette, és amely azt a nézetet terjesztette, hogy a tömegek részvétele az igazgatásban összeegyeztethetetlen a proletárdiktatúra fogal-

mával. A munkásönigazgatás bevezetése összetett és felelősségteljes feladatot jelentett a párt számára. Felhagyva a közvetlen irányítással, tevékenységének súlypontját a párt a dolgozó tömegek tudatának fejlesztésére, eszmei-politikai, gazdasági és kulturális felemelkedésére helyezte, hogy a munkásosztály vállalhassa és betölthesse történelmi szerepét.

A Jugoszláv Kommunista Párt VI. kongresszusa, azonkívül, hogy a párt nevét Jugoszláv Kommunista Szövetségre változtatta, arról is döntött, hogy a következőkben fokozni kell a közvetlen termelők jogait, tehát nem folytathatjuk a korábbi gyakorlatot.

A párt intézkedéseket tett a társadalmi-politikai szervezetek munkájának, tevékenységének átszervezésére is, hogy minél önállóbban működjenek. A VI. kongresszus után, 1953. februárjában a Jugoszláv Népfront IV. kongresszusának értékelése szerint a frontba tömörült dolgozó tömegek aktivitása a szocialista társadalmi viszonyok fejlődéséért harcolók frontjává fejlődött. A front megváltozott szerepét tükrözi a kongresszus névváltoztatásról hozott határozat: a Jugoszláv Népfront a negyedik kongresszuson a Jugoszláv Dolgozó Nép Szocialista Szövetségére változtatja nevét. „A nyilatkozat és a statútum kiemeli, hogy a Szocialista Szövetség a szocialista politika és szocialista elmélet tömeges és nyilvános tribünje, amely minden polgár számára egyformán lehetőséget ad a társadalmi átalakulás és átszervezés folyamatában való részvételre, tekintet nélkül az ideológiai és egyéb különbségekre, azzal a feltétellel, hogy elfogadja az általános szocialista célokat." (Pregled istorije SKJ, Belgrád, 1963. 549—550. old.).

A Jugoszláv Kommunista Szövetség VII. kongresszusán Tito elvtárs rámutatott, hogy a két kongresszus közötti időszakot a VI. kongresszuson elfogadott irányelv különböző tolmácsolása és meg nem értése jellemzi. A helyzetet súlyosbították Đilasnak a VI. kongresszus határozatairól hangoztatott revizionista magyarázatai, a többpárt-rendszer bevezetésére és a kapitalista társadalmi rend visszállítására tett törekvések. De legyőztük a szocializmusnak ezt a belső ellenségét. A kongresszuson, 1958-ban, elfogadták a Jugoszláv Kommunista Szövetség új programját és statútumát. A program a kommunisták akciófeladatait és társadalmi céljait tartalmazza, valamint azt, hogy milyen feltételek közepette, milyen eszközökkel fejtik ki tevékenységüket és mely problémákat orvosolják.

A JKSZ programja egyértelműen leszögezi, hogy a jugoszláv néphatalom osztályjellege a proletárdiktatúra, amely nem más mint a társadalmi erőt alkotó munkásosztály sajátos szövetsége a többi dolgozóval. A dolgozó nép politikai hatalmának formái sajátságos társadalmi feltételeinkből erednek és a jövőben a termelőerők és szocialista társadalmi tudat belső fejlődésétől függően változnak és fejlődnek tovább. A kommunisták feladata, hogy a szocializmus fejlesztéséért folyó harcban szüntelenül ellenőrizzék saját politikai vonalukat és fokozzák felelősségüket. A szocialista országépítésben az állam többé nem hatalmi eszköz, hanem a közös funkciókat végző szervezet.

A Jugoszláv Kommunista Szövetség VIII. kongresszusán Tito elvtárs leszögezi, hogy a két kongresszus közötti időszakban kiemelkedő eredményeket értünk el. A szocialista erők, a JKSZ vezetésével, mindenekelőtt a szocialista társadalmi viszonyok átlényegülésében értek el haladást, legfőbb vívmányuk pedig a dolgozó tömegek önigazgatása. A munkásönigazgatás további fejlődése megköveteli a dolgozók jogainak a bővített újratermelésre való kiterjesztését, ahogyan azt alkotmányunk is előirányozza. Szükség mutatkozik tehát a Szocialista Szövetség és a többi társadalmi-politikai szervezet munkamódszereinek tökéletesítésére, fejlesztésére, politikai tevékenységük fokozása érdekében mind a községben, mind pedig a munkaszervezetekben. Erről beszámolójában Tito elvtárs a következőket mondotta: „A Szocialista Szövetségben és a többi társadalmi szervezetben olyképpen kell megszervezni a tevékenységet, hogy a dolgozók itt, ezekben a szervezetekben érvekkel alátámasztva fejtsék ki véleményüket, politikai álláspontjaikat és így foglaljanak állást a legfontosabb társadalmi-gazdasági, politikai, kulturális és más kérdésekben. A politikai tevékenységnek elsősorban az önigazgatási viszonyok további erősítésére és érvényesülésére kell irányulnia. Mindenáron el kell érnünk, hogy a Szocialista Szövetség a szó szoros értelmében politikai tribünné váljon, a társadalmi önigazgatás szervezete legyen, amelynek lényegét, magvát a kommunisták alkotják, akik meggyőző, erős érveikkel a leghaladóbb álláspontokért, a demokratikusért, az önigazgatási szervek munkájának erősítéséért, a közvetlen szocialista demokráciáért szállnak síkra." (Josip Broz Tito beszámolója a JKSZ VIII. kongresszusán — VIII kongres SKJ, 1964. Belgrád, 25. és 31. oldal.)

A két kongresszus közötti időszakban a társadalmi és politikai erők viszonyában jelentős változások történtek, mégpedig az önigazgatás és közvetlen szocialista demokrácia javára. Ezek közül legfontosabbak a gazdasági reform, a JKSZ Központi Bizottságának IV. ülése, a Kommunista Szövetség átszervezése, az alkotmánymódosítások stb.

Jugoszláv Kommunista Szövetség IX. kongresszusának határozatai alapján pártunk harcot indít aktív részvételéért az önigazgatású szocialista társadalom fejlődésében. Harmadik értekezletén a JKSZ meghozta ezzel kapcsolatos eszmei-politikai plattformját, és meghatározta tagságának, szerveinek és fórumainak feladatát. Ugyancsak ezen a konferencián állapították meg azt is, hogy a fiatalok jelentős hányada kívül rekedt a politikai életen, de nem vesz részt az ifjúsági szervezetek munkájában sem. Csekély számban éreztetik hatásukat a Szocialista és a Szakszervezeti Szövetségben, illetve társadalmi-politikai szervezeteink munkájában. A közeljövőben ezeket a fogyatékosságokat feltétlenül ki kell küszöbölnünk — állapították meg a harmadik konferencia részvevői.

A JKSZ Elnöksége Végrehajtó Bizottságának 1972. szeptember 18-án, Tito elnök részvételével megtartott ülésén felülvizsgálták a Kommunista Szövetség politikája valóra váltásának néhány lényeges kérdését és meghatározták, hogy miként fokozható a KSZ egysége, akcióképessége, te-

vékenysége. A párttagsághoz intézett levél a következőket emeli ki: „Forradalmunk jelenlegi szakasza döntő jelentőségű a jugoszláv szocializmus fejlődésének irányára és további sorsára. A kérdés lényege, hogy a munkásosztály válik-e úrrá a társadalmi újratermelés egészén és fő szerephez jut-e társadalmi-politikai döntéshozatalban, avagy azok az erők és viszonyok erősödnek tovább, amelyek ellentétben állnak a munkásosztály, a szocializmus és önigazgatás érdekeivel. Ebben a sorsdöntő pillanatban fokozódik a Kommunista Szövetség felelőssége a társadalmi fejlődés irányáért, a szocialista önigazgatás funkcionálásáért, a munkáshatalom forradalmi jellegének erősítéséért, a társadalmi viszonyok szocialista tartalmáért." (Dokumenti, Nova inicijativa u SKJ, 12. old. a Komunist Kiadóközpontja, 1972.)

A Jugoszláv Kommunista Szövetség X. kongresszusa, A Szocialista önigazgatás továbbépítéséért folytatott harc és a Jugoszláv Kommunista Szövetség feladatai címmel közzétett határozatában rámutat, hogy a szocialista önigazgatásért folyó harcban a KSZ olyan eszmei-politikai koncepció kidolgozását szorgalmazza, amely a termelési és elosztási viszonyokban, a társadalmi-gazdasági viszonyok egészében, a politikai rendszerben, a nemzetek és nemzetiségek közötti viszonyban és a köztársaságok közötti viszonyokban egyaránt gyökeres változásokat hoz... A KSZ ezzel ismételten megerősítette a Jugoszláv Kommunista Szövetség Programjának eszmei-politikai irányvonalát. Ez az irányelv az 1971-es alkotmányfüggelékekben, a JSZSZK alkotmányában, a köztársasági és tartományi alkotmányokban jut konkrét formában kifejezésre, lehetővé téve, hogy az össztársadalmi viszonyok a munkásosztály érdekeire, vezető szerepére épüljenek, a szocialista önigazgatás fejlesztésének és erősítésének szükségességéből induljanak ki.

Szocialista forradalmunk kezdetétől napjainkig tehát a Jugoszláv Kommunista Szövetség társadalmi helyzete lényegesen megváltozott. Szocialista forradalmunk első szakaszában lényegében a szocialista demokrácia egypárt-rendszerét építettük ki bizonyos mértékben, de sohasem sztálinista formájában. Az önigazgatású demokrácia fejlődésével párhuzamosan lényegesen megváltozott a Kommunista Szövetség társadalmi helyzete. A JKSZ határozottan állást foglalt amellett, hogy szakít a Kommunista Szövetség és az államhatalom végrehajtó szerveinek szövetségével (perszonális uniójával) és a továbbiakban a Kommunista Szövetség, mint a munkásosztály élcsapata eszmei-politikai erejét és hatását a társadalomban a nép és dolgozó tömegek soraiban kifejtett tevékenysége révén biztosítja. Ily módon a Kommunista Szövetség egy új típusú demokrácia, az önigazgatású érdekek pluralista demokráciájának tartópillérévé válik.

A proletárdiktatúra és a jugoszláv társadalom forradalmi élcsapata

A Jugoszláv Kommunista Szövetség programdokumentumai meghatározzák a politikai hatalom társadalmi és történelmi lényegét Jugoszláviában, a proletárdiktatúra formáit, amely nem más, mint a munkásosztály sajátságos szövetsége a többi dolgozóval. A dolgozó néprétegek politikai hatalmának formái társadalmi feltételeinkből erednek és a termelőerők, valamint szocialista társadalmi tudat fejlődésével változnak.

A Jugoszláv Kommunista Szövetség programja félreérthetetlenül mutat rá, hogy proletárdiktatúra fogalma alatt nem a külső államforma és nem egyféle módszer, a politikai rendszernek a kapitalizmusból a szocializmusba, ill. a kommunizmusba való átszervezése értendő, hanem annak osztálypolitikai tartalma. A proletárdiktatúra olyan hatalom és olyan politikai rendszer, amelyben a munkásosztálynak vezető szerepe van. A vezető szerep alatt pedig egy ország politikai erőinek és osztályainak olyan viszonya értendő, amelyek közepette a munkásosztály a többi dolgozóval szövetkezve, társadalmi-gazdasági érdekeinek megfelelően, változtatja és alakítja a társadalmi viszonyokat.

A közvetlen termelők társadalmi-gazdasági érdekei az egész munkásosztály érdekeit tükrözik. A munkásosztály közvetlen szerepe abból ered, hogy ha a munkásosztály fel akar szabadulni a kizsákmányolás alól, akkor az egész társadalmat meg kell szabadítania, mindenféle kizsákmányolástól, a túlhaladott tőkés rendszertől vagy annak maradványaitól. Tehát a munkásosztálynak meg kell változtatnia a társadalom osztályszerkezetét és a társadalmi viszonyokat, amelyek közepette mint osztály létezik.

A termelőeszközök tulajdonjogán alapuló proletárdiktatúrában a munkásosztály nem töltheti be történelmi szerepét, amennyiben nem harcol a termelőerők fejlődéséért, valamennyi gazdasági és politikai tényező felszabadításáért.

A JKSZ X. kongresszusának határozata kiemeli, hogy a IX. és a X. kongresszus között folytatódott a termelőerők fejlesztéséért, a szocialista önigazgatás kibontakozásáért, a jugoszláv népek és nemzetiségek testvériség-egységének, valamint egyenjogúságának erősítéséért, a Kommunista Szövetség vezető eszmei-politikai és avantgarde szerepének megvalósításáért folytatott harc.

A határozat rámutat, hogy a szocialista önigazgatás további erősítésében a Kommunista Szövetség megkülönböztetett figyelmet szentel az eszmei-politikai koncepciónak, a termelési és elosztási viszonyok gyökeres megváltoztatásának, a társadalmi-gazdasági viszonyoknak és politikai rendszernek egyaránt.

A változások lényege, hogy a munkásosztály a gazdasági, politikai és társadalmi életben is domináló erővé lesz. Radikális változások történnek tehát az újratermelés rendszerében, létrejönnek a gazdasági és politikai feltételek, hogy a munkásosztály úrrá legyen a munkán és mun-

ka eredményén. Ezek megvalósítása érdekében kezdeményezte a Kommunista Szövetség a politikai rendszer megváltoztatását.

A termelési viszonyok fejlődésével és a politikai rendszer megreformálásával a föderációban is olyan változások mennek végbe, amelyek tovább erősítik a népek és nemzetiségek, a köztársaságok és tartományok egyenrangúságát, egyidejűleg erősítve felelősségüket tulajdon szociális fejlődésükért és a jugoszláv közösségnek, mint egésznek a fejlődéséért is.

Az említett változások tartalma az 1971. évi alkotmányfüggelékekben, a JSZSZK alkotmányában, a köztársaságok és tartományok alkotmányában jut konkrét formában kifejezésre. A JSZSZK alkotmánya a Jugoszláv Kommunista Szövetség politikai harcának és elméleti ismereteinek szintézise, a Kommunista Szövetség és a többi szervezett szocialista erő határozottságának kifejezője, hogy társadalmi viszonyaink a munkásosztály vezető szerepéből eredően, osztályérdekeinek és céljainak megfelelően alakuljanak. A JSZSZK alkotmánya, valamint a köztársaságok és tartományok alkotmánya erős fegyver a munkásosztály, a dolgozó nép, a népek és nemzetiségek kezében, a társadalmi viszonyok további változtatásáért folyó harcban.

A JKSZ IX. és X. kongresszusa közötti időszak forradalmi harcában kifejtett alkotómunka tapasztalatai még jobban megerősítették a szocialista önigazgatás építésének ellentmondásairól és törvényszerűségéről alkotott korábbi ismereteket. Ebben a forradalmi harcban ismételten beigazolódott, hogy a szocialista önigazgatás az olyan társadalmi viszonyok túlhaladásáért vívott harc, amelyben a dolgozó a munka feltételeitől és tulajdon munkájának eredményétől egyaránt elidegenült. Igazolást nyert, hogy a szocialista önigazgatás a proletárdiktatúra sajátos formája, a szubjektív szocialista erők tudatos tevékenysége a szocialista társadalmi viszonyok fejlesztésében, a kommunista társadalom építésének útján, s mindennek a mozgatója a Kommunista Szövetség által vezetett, önigazgatásilag, politikailag és társadalmilag szervezett munkásosztály.

A Jugoszláv Kommunista Szövetség a szocialista önigazgatásért vívott forradalmi harcban elsődleges feladatként a következőket jelölte meg:

— az egységes önigazgatási, társadalmi, gazdasági és politikai viszonyok fejlesztése,

— a munkásosztály döntő szerepének elnyerése az újratermelésben,

— a dinamikus gazdasági és társadalmi fejlődés, valamint az anyagi és társadalmi fejlődés strukturális különbségeinek sikeres túlhaladása.

A szocialista önigazgatás fejlődéséért vívott harc eredménye a társadalmi-gazdasági rendszer fejlesztésében elért haladás. A megtett út tapasztalatai és a KSZ eszmei-politikai ismeretei elengedhetetlenül fontosak a munkásosztály társadalmi felszabadításáért vívott történelmi harc gyakorlati eszközeinek és útjainak meghatározásához.

A Jugoszláv Kommunista Szövetség és a JKSZ Központi Bizottságának a tizedik és tizenegyedik kongresszus közötti munkájáról szóló jelentés kiemeli, hogy a Kommunista Szövetség és a szervezett szocialista erők tevékenysége a JSZSZK alkotmányában és a X. pártkongresszus

határozataiba foglalt szocialista önigazgatású demokrácia politikai rendszerének mélyreható átalakítására összpontosul. Erőteljes támpontot szolgáltattak ehhez a JKSZ KB Elnökségének 30. ülésén elfogadott álláspontok, amelyeket Edvard Kardelj, A szocialista önigazgatás politikai rendszerének fejlődési irányelvei című tanulmányában és bevezetőjében foglalt össze.

A JKSZ eszmei-politikai aktivitását az alkotmányos elvek és önigazgatási gyakorlat, valamint a dolgozók és polgárok proklamált és tényleges jogai, szabadsága, közötti különbségek leküzdésére helyezte. Politikai rendszerünk reformját az önigazgatási demokrácia osztálytársadalmának érvényesülése, az önigazgatási érdekek demokratikus pluralizmusának elmélyítése, a dolgozó önigazgatási helyzetének megszilárdítása, a szubjektív szocialista erők adekvát szervezettsége és tevékenysége jelenti.

A JKSZ XI. kongresszusán elhangzott beszámolójában Tito elvtárs rámutat, hogy a két kongresszus között eltelt időben micsoda vívmányokkal gazdagodtunk: meghoztuk a társult munka törvényét és megalapoztuk az önigazgatású szocialista demokrácia új politikai rendszerét.

„A Társult munka törvényében lefektetett elvek valóra váltásával a munkásosztály a társadalom tényleges gazdasági, politikai erejévé válik. Dolgozóink és termelőink lesznek — a társultmunka-alapszervezetétől a munka- és eszköztársítás legmagasabb fokáig — a bővített újratermelés és valamennyi társadalmi ügy legfőbb, közvetlen hordozói. Ezzel össztársadalmi fejlődésünkért is vállalják a felelősséget." (Tito elvtárs beszámolója és zárószava, 10. oldal, a Komunist központi kiadója, Belgrád, 1978.)

Az új politikai rendszer lényege a küldöttrendszeren alapuló döntéshozatal, minden szinten és a társadalmi élet minden területén, amely merőben új helyzetet és szerepet biztosít a dolgozónak. Az önigazgatású szocialista demokrácia szilárd rendszere lehetővé teszi a különböző érdekek egybehangolását és a legösszetettebb problémák megoldását is.

Az említett célok eléréséért szükség van a munkásosztály még nagyobb fokú politikai és társadalmi-gazdasági szervezettségére, ami viszont fokozza a JKSZ felelősségét az önigazgatási szervezettség problémáinak gyorsabb megoldásában, mert enélkül nincs előrehaladás sem.

A társadalmi felelősségét szem előtt tartva a Kommunista Szövetség a jövőben is kitartóan küzd minden olyan nézet és gyakorlat ellen, amely tagadja, vagy lekicsinyli a munkásosztály társadalmi szerepét, minden olyan felfogás ellen, amely a dolgozót elidegenítené a munkafeltételek és termelőeszközök irányításától, a gazdasági és társadalmi fejlődés lényeges kérdéseiben való döntéstől.

A Jugoszláv Kommunista Szövetségnek vezető eszmei-politikai szerepét a munkásosztály soraiban, a társult munkában, a társadalmi-politikai szervezetekben és önigazgatási szervekben kell kifejtenie és igazolnia. A Kommunista Szövetség eszmei-politikai harcának fókuszában a dolgozó tömegek életének és munkájának lényeges kérdései állnak.

A társadalmi-politikai szervezettség jelenlegi feltételei közepette a Kommunista Szövetség avantgarde szerepének megvalósulása elsősorban attól függ, hogy milyen mértékben képes a KSZ idejekorán eszmei-politikai állást foglalni a társadalmi-politikai és más szervezeteket foglalkoztató kérdésekben, az állásfoglalás sikerének záloga pedig, hogy mennyire vallják magukénak a Kommunista Szövetség által proklamált nézeteket az említett szervezetek és a polgárok.

A JKSZ-nek, mint a munkásosztály egységes forradalmi szervezetének a demokratikus centralizmus szellemében és elvei alapján állandóan, folytonosan készülnie kell szerepének betöltésére és feladatainak teljesítésére. A kommunistáknak szervezettségi formájukkal és munkamódszereikkel biztosítaniuk kell a munkásosztály történelmi érdekeinek megvalósulását mind a társult munkában, mind pedig az egész társadalomban.

A Kommunista Szövetség munkamódszerére gyakorolt hatás és az önigazgatási viszonyok

A JKSZ vezető eszmei-politikai szerepe a marxizmus forradalmi tanításán, a JKP forradalmi harcának tapasztalatain és vívmányain, a szocialista önigazgatás építésén, a marxista elmélet hazai változatának fejlesztésén alapszik. A Jugoszláv Kommunista Szövetség avantgarde szerepe szorosan összefügg a munkásosztály és a népek érdekeivel, a szocialista forradalom valamennyi szakaszában, de ugyanez készíti fel arra is, hogy társadalmi szerepét a tudományos marxizmusra alapozza, hogy tapasztalataiból kiindulva irányítsa a munkásosztályt, a dolgozó tömegeket a szocialista önigazgatásért folytatott harcban. A Kommunista Szövetség akciószervezet, amely az életet elmélettel szövi át, az elméletet pedig a munkásosztály forradalmi céljainak életre hívásáért, az önigazgatású termelési viszonyokért folyó harccal igazolja. Ebből adódik a Jugoszláv Kommunista Szövetség forradalmi felelőssége a munkásosztály és nép soraiban, a társadalomban betöltött vezető szerepe.

Az osztályharc történelmi fejlődése Jugoszláviában szociális teret adott a munkásosztály élcsapatának, a Jugoszláv Kommunista Pártnak a megszervezésére. Az osztályharc elméletét a tudományos szocializmusból merítette. A pártnak a munkásosztály és a néptömegek iránti viszonyulását pedig számos tényező befolyásolta. A munkásosztály, a parasztság és a haladó értelmiség élcsapatának feladatai közé tartozik az állandó harc a mozgalom egészének érdekeiért. A munkásosztály és a nép iránti viszony valamennyi formájában, továbbá a közvetlen irányítás fázisában és a munkásosztály nevében folytatott tevékenység idején a KSZ mindig is a szocialista forradalom alapvető szubjektuma volt.

Az önigazgatás mint uralkodó társadalmi-gazdasági viszony és mint a társadalmi szervezés egységes rendszere csak a Kommunista Szövetség irányító szerepével valósítható meg, mint ahogy azt a JKSZ programja is leszögezi. Ugyanis a Kommunista Szövetség avantgarde tevékenységét

a munkásosztály soraiban kell kifejteni, bár ennek az elvnek a tiszteletben tartása komoly implikációkkal jár.

A JKSZ-nek választ kell adnia az önigazgatású társult munkában felmerülő lényeges kérdésekre. A kommunisták és a Jugoszláv Kommunista Szövetség példamutatását a munkásosztály és a dolgozó nép vezetésében az elméleti tézisek gyakorlati megvalósításáért és az átmeneti időszak minden szakaszában az önigazgatás céljaiért vívott harcnak kell átszőnie.

Az eszme ereje gyakorlatilag abban nyilvánul meg, hogy mobilizálja és elmélyíti a személyi elkötelezettséget a humánusabb életért, vagyis megadja az ember legfőbb társadalmi értékét. Az ilyen eszmét nem kell senkire sem ráerőszakolni, az ilyen eszme természetes emberi erővé alakul; amint meghódítja az embereket, gondolkodásmóddá, tudatos viselkedéssé lényegül.

A Jugoszláv Kommunista Párt politikai szerepe a munkásosztály sorain és a néptömegeken belüli tevékenység elveiből adódik. Kifejezésre jut a Kommunista Szövetség kiépítésében, az ideológiai és a konkrét forradalmi akció szintézisében. A pártszervezet eszközei, viselkedési normái, a tudatos kommunista fegyelem révén a kommunisták egyéni akarata integrálódik a tudatos kollektív akarattal, a kollektív tudattal. Az önigazgatású társadalomban a politikai szerep a Kommunista Szövetség avantgarde szerepének szervezett formájaként nyilvánul meg, ill. a kommunisták avantgarde tevékenysége az egész társadalom gyakorlatává és a társult munka uralkodó társadalmi viszonyává válik.

A Kommunista Szövetség vezető eszmei-politikai szerepének dialektikus kapcsolata csupán más megnevezése a Kommunista Szövetség és az önigazgatású társadalom, vagyis az önigazgatású társadalmi-politikai rendszer ilyen viszonyának. A Kommunista Szövetség másfajta szerepe az önigazgatás tagadása volna, vagy fordítva a társadalmi-politikai rendszer egy másfajta típusa a Kommunista Szövetség irányító szerepét tagadná, és a Kommunista Szövetséget egy olyan politikai párttá változtatná, amely a munkásosztály és a nép nevében tényked ne, valójában tehát az etatikus szocializmust képviselné.

Társadalmi haladásunk magába foglalja az élgárda, vagyis a munkásosztály élcsapatának történelmi fejlődését is. A szocialista fejlődés minden fázisában, és ugyanígy a kongresszusokon is a Jugoszláv Kommunista Szövetség meghatározza konkrét eszmei, káderpolitikai és szervezési feladatait, pontosabban: az eszmei-politikai szerepét szavatoló tényezőket. Ugyanezt teszik a köztársasági és tartományi pártszervezetek. A vázoltak mellett a Jugoszláv Kommunista Szövetség eszmei-politikai irányító szerepét még a tagság eszmei-politikai képzésével, elméleti gyakorlati tudásának gyarapításával is erősíti. Ez alatt a Jugoszláv Kommunista Szövetség teóriai alapjainak részletes ismerete, valamint a marxizmus—leninizmus meghatározott területének tanulmányozása értendő, ezenkívül a fontos pártdokumentumok és párthatározatok, a pártfórumok és a JKSZ szerveinek fontosabb döntései.

A Kommunista Szövetség eszmei-politikai kiépítése szorosan összefügg a pártszervezetek fejlődésével, melyre a Jugoszláv Kommunista Szövetség vezető eszmei-politikai szerepének megvalósítása értelmében mint eszmei-politikai kérdésre kell tekinteni. Gondolunk itt elsősorban a Kommunista Szövetség tevékenységi formáira; ezeknek olyanoknak kell lenniük, hogy a szocialista forradalom minden fázisában biztosítsák a konkrét feladatok teljesítését. Emellett a szervezés magában foglalja még a pártszervezet tagjainak és a Kommunista Szövetség vezetőinek rendszeres szervezeti életét. Minden pártszervezet rendszeresen tart összejöveteleket, minden párttagnak és a pártvezetőség minden tagjának pontosan meghatározott feladata van, és ezt az előre meghatározott ütemben teljesítik.

A Kommunista Szövetség káderpolitikájának kialakításához az eszmei-politikai szintre, a kommunista fegyelemre és a tagság struktúrájára kell ügyelni. A Kommunista Szövetség erősítése a politikai akciókban és az öngazgatási harcban kipróbált új tagok felvételével történik.

A JKSZ 1972-ben megtartott második konferenciája rendkívüli jelentőségű. Ezen Tito elvtárs rámutatott, hogy a Kommunista Szövetség reformcéljait nem valósítottuk meg. Az eredeti elgondolás az volt, hogy a nagy és tömeges pártszervezetek helyett kis létszámú alapszervezeteket alakítsunk, amelyek igazi pártéletet élhetnek, a környezetükben felmerülő valamennyi kérdéssel foglalkozhatnak.

Zárószavában Tito elvtárs többek között a következőket mondotta: „Ha a Kommunista Szövetség a munkásosztály élcsapata, akkor a munkásoknak az élgárda soraiban a helye. A Kommunista Szövetséget nem alkothatják csupán a kívülállók, a tisztviselők vagy olyanok, akiknek vajmi kevés köze van a termeléshez. Már maga a kifejezés: a munkásosztály élcsapata azt jelenti, hogy a tagság többségét a munkásosztályhoz tartozók alkotják, ezek pedig a munkások, a dolgozók. (A JKSZ II. konferenciája 11. old., Belgrád, 1972.)

A második konferencia egyebek között a következő feladatokat jelöli meg:

— A Kommunista Szövetség szociális összetételének megváltoztatása, a JKSZ ideológiáját elsajátító és a szocialista önigazgatási viszonyokért harcoló közvetlen termelők felvétele a párttagság soraiba.

— A Kommunista Szövetség feladata olyan káderpolitikát érvényre juttatni, hogy a Kommunista Szövetség szerveiben, a társadalmi-politikai szervezetek vezetőségében, a küldött-testületekben, mindenütt és minden szinten megfelelő arányban képviseljék magukat a közvetlen termelők.

— Ugyancsak a Kommunista Szövetség vezetőségének és szerveinek feladata, hogy minden fontosabb határozathozatal, döntés előtt, a kérdést megvitatás céljából a közvetlen termelők elé terjessze.

— Olyan szervezeti formát kell kiépíteni, amely lehetővé teszi, hogy minden párttag társultmunka-alapszervezetében, kapcsolódjon be a párt-

munkába, mert így a kommunisták szervezetten tevékenykedhetnek a mindennapi feladatok teljesítése és a kérdések megoldása érdekében.

— Kiküszöbölni az ideológiai és elméleti munkában tapasztalható lemaradást.

A Jugoszláv Kommunista Szövetség egysége a munkásosztály érdekegységén, a Jugoszláv Kommunista (Párt) Szövetség forradalmi hagyományain, a mozgalom érdekeinek megvalósítását célzó kommunista felelősségen és a tudatos kommunista felelősségen alapul. A Jugoszláv Kommunista Szövetség egysége különösen az önigazgatású szocialista társadalom céljainak elérésében jut kifejezésre. A 21. értekezlet előtti időszakban gyengült a Kommunista Szövetség egysége, s ugyanakkor a munkásosztály befolyása is a társadalmi viszonyokra és a szocialista önigazgatási viszonyok újratermelési folyamatára. A 21. értekezlet határozatainak végrehajtásával és Tito elvtársnak a párttagsághoz intézett levelével ezt a folyamatot sikerült megfékezni.

A X. és a XI. kongresszus között a Jugoszláv Kommunista Szövetség mélyreható társadalmi változások mozgatója volt, az alkotmány, a X. kongresszus határozatai és a Társult munka törvénye alapján mozgósította a szervezett szocialista erőket a szocialista önigazgatás kiépítésére.

Az alkotmány és a társult munka törvényéből adódó feladatok szükségessé tették a Kommunista Szövetség és a többi szocialista erő szorosabb integrálását az önigazgatási rendszerben. Előfeltétele volt ez társadalmunk további fejlődésének. Ennek érdekében a társadalmi-politikai szervezeteknek megfelelőbb módon kellett szervezkedniük, munkamódszereiket az alkotmányban meghatározott szerepkörhöz és feladatokhoz kellett idomítaniuk. Ezért a X. kongresszus utáni tevékenységük súlypontját a társultmunka-alapszervezeteiben és helyi közösségekben végzett közvetlen tevékenységre helyezték.

Így ma már bátran állíthatjuk, hogy nagymértékben javult a Kommunista Szövetség szervezettsége és aktivitása a társultmunka-szervezetekben. A társultmunka-alapszervezeteiben a Kommunista Szövetség alapszervezetei egyre többet foglalkoznak a társadalmi-gazdasági és politikai viszonyokkal, ami lehetővé teszi az egységes politikai álláspontok kialakítását és a kommunisták közvetlen akcióját az önigazgatási szervek és testületek munkájában. Egyelőre azonban még nem beszélhetünk az önigazgatási szervek munkájának folyamatos felméréséről, elmarad a rendszeres elemzés, hogy milyen mértékben veszi ki részét a KSZ-szervezet a termelés és elosztás kérdéseinek megoldásából.

A helyi közösségekben tevékenykedő KSZ-alapszervezetek mindeddig nem dolgoztak ki megfelelő munkamódszereket arra vonatkozóan, hogy miként serkenthetnék a kommunisták ténykedését a helyi közösség társadalmi életében, problémáinak megoldásában. Jellemző az is, hogy a társultmunka-alapszervezeti pártszervezetek nem kísérik figyelemmel, milyen tevékenységet fejtenek ki tagjaik a helyi közösségek szerveiben vagy más társadalmi-politikai szervezetekben.

A pártszervezetek és párttagok jelenlegi munkamódszerének értékelése

Szocialista forradalmunk első fázisára jellemző, hogy bizonyos mértékben a szocialista demokrácia egypártrendszerét szorgalmazta. A Jugoszláv Kommunista Párt nagy tekintélynek örvendett, és szerepét már akkor is megosztotta a demokratikus erőkkel, miközben energikusan harcolt a techno-bürokratikus monopolhatalom ellen. Az önigazgatási dekomrácia fejlődésével feleslegessé vált ez a politikai rendszer, ami a Jugoszláv Kommunista Szövetség társadalmi helyzetének változásához vezetett. Véget ért a Kommunista Szövetség végrehajtó szerveinek és az államhatalom végrehajtó szerveinek perszonális uniója (szövetsége). Az új álláspontok értelmében a Kommunista Szövetség eszmei-politikai erejét alkotómunkával, kreatív tevékenység révén kell kifejezésre juttatnia az önigazgatási és küldöttrendszerben, megakadályozva a társadalom további bürokratizálódását. Ez viszont azzal a veszéllyel járt, hogy a Kommunista Szövetség esetleg a társadalmi események peremére szorul mind az önigazgatási társadalmi-gazdasági viszonyokban, mind pedig a küldött-rendszerben, ami a párt és a munkásosztály kapcsolatának gyengülését eredményezné.

A Kommunista Szövetség a X. és XI. kongresszus között a társultmunka-szervezetek küldöttségeinek, valamint a társadalmi-politikai szervezetek, az önigazgatási és a társadalmi-politikai közösségek munkájában kifejtett tevékenységével betöltötte eszmei-politikai szerepét, amelyet a küldöttrendszer kiépítésében vállalt magára. Általánosan értékelve a kommunisták tevékenységét leszögezhetjük, hogy a mindennapi önigazgatási és politikai döntéshozatalban azonban nem jutott kellőképpen kifejezésre elkötelezettségük.

Egyelőre még nem vált gyakorlattá, hogy a KSZ-szervezetek foglalkozzanak a küldött-testületek napirendjére kerülő kérdésekkel, különösen pedig a KSZ-szervezet küldötteinek munkájával és emiatt elmaradt a termelési, a társadalmi-gazdasági és a fontos politikai kérdések megoldására irányuló kommunista kezdeményezés.

A küldöttrendszer sikeres érvényesítése és működése érdekében a Kommunista Szövetségnek szorosabb kapcsolatot kell kiépítenie a többi társadalmi tényezővel. Ez egyben a Jugoszláv Kommunista Szövetség programjában kitűzött célok elérését is szavatolja.

Maga az a tény, hogy politikai rendszerünk az önigazgatású küldöttrendszeren alapul, megköveteli a kommunisták jelenlétét a néptömegek politikai tevékenységében. Demokratikus kapcsolatok rendszerének kiépítésére van szükség. A Kommunista Szövetségnek, mint szervezett önigazgatási erőnek jelen kell lennie az önigazgatási közösségek és más szocialista erők munkájában, demokratikus kapcsolatokra építve az együttműködést, nem pedig külső tényezőként irányítani a tevékenységet.

A fentiek megvalósítása akkor lehetséges, ha megváltoznak a viszonyok a többi társadalmi-politikai szervezetben is, mégpedig úgy, hogy

mindegyik elvégzi a saját feladatát. A közeljövőben tehát ennek szellemében kell a küldöttrendszerben kifejteni a Kommunista Szövetség munkamódszerét. A Kommunista Szövetség ugyanis a mai viszonyok közepette, már nem kényszerítheti rá a küldött-testületekre a saját véleményét és állásfoglalását, hanem tagságával együt szerves, alkotórészévé kell válnia az önigazgatási testületeknek. A kommunistáknak aktív ténykedést kell kifejteniük, hogy elnyerjék környezetük bizalmát és beválasszák őket a küldöttségekbe. A Kommunista Szövetségnek jelen kell lennie a társadalmi szervezetek választmányában, az önigazgatási közösségek demokratikus küldött-testületeiben. Ezeken a helyeken a kommunista az önigazgatókkal, a szocialista erőkkel, demokratikus vitában küzd politikai álláspontjainak érvényesítéséért. A társadalmi tanácsok, amelyek a küldöttrendszer különböző szintjén alakulnak majd meg, ugyancsak egyik formáját képezik a Kommunista Szövetség és a küldöttrendszer demokratikus kapcsolatának.

Ilyen tevékenységet a Kommunista Szövetség akkor fejthet ki, ha állandóan figyelemmel kíséri a küldöttségek és küldött-testületek napirendjén szereplő kérdéseket, ha lelkiismeretesen továbbítja a bázis véleményét, a bázisnak pedig tolmácsolják a küldöttség vagy testület állásfoglalását. Ezáltal a Kommunista Szövetség is elemezhet bizonyos adatokat, jelenségeket, véleményeket, majd állást foglal és ezzel a párt- vagy a küldött-testület ülésén folyó demokratikus vitában is részt vesz.

A Jugoszláv Kommunista Szövetség helyzetét alkotmányunk határozza meg. A KSZ az egész társadalom alapvető mozgatóereje, annál is inkább, mivel társadalmi fejlődésünk fő hordozói ma az önigazgatási struktúrák Nos, ezért olyan fontos, hogy a mozgatóerő az önigazgatási struktúrákon belül legyen, mert fordított esetben megtörténhetne, hogy az önigazgatásellenes struktúrák vennék át a Kommunista Szövetség szerepét. A Kommunista Szövetség tehát jelenlegi politikai rendszerünkben nem lehet az önigazgatási rendszeren kívüli parancsoló, az önigazgatási rendszer feletti hatalom, bár ilyen jelenségek a gyakorlatban még tapasztalhatók. Ennek oka pedig, hogy a Kommunista Szövetség politikailag és alkotó tevékenységével ma még nincs kellően jelen önigazgatási demokratikus rendszerünkben, de a többi társadalmi-politikai szervezet politikájának kialakításából sem veszi ki részét.

Megállapíthatjuk, hogy nem dolgoztuk ki alaposan az önigazgatási küldöttrendszert, nem biztosítottuk annak feltételeit, hogy a küldöttrendszer egyesítse a szervezett szocialisa társadalmi tudatot, pedig ennek eszmei konceptusát már a X. pártkongresszus meghatározta. Ha viszont a JKSZ mint vezető társadalmi erő továbbra is külső tényezőként fejti ki tevékenységét, akkor a döntő fontosságú kérdések rendezésében csak a felszínen marad és a techno-bürokratikus apparátus függelékévé válik, ami ismét deformációkhoz vezetne, sőt egyes végrehajtó szervek, szervezetek és szakszolgálatok kettőzésére is sor kerülne.

A Kommunista Szövetség a társadalmi-politikai szervezetekhez, a társadalmi szervezetekhez, a szakegyesületekhez, a tudományos és hasonló

szervezetekhez, intézményekhez ugyanúgy viszonyul, mint az önigazgatási szervezetekhez és küldöttrendszerhez. Vagyis csak mint ezeknek alkotórésze valósíthatja meg eszmei-politikai irányító szerepét. Az említett szervezeteket foglalkoztató kérdések képezik a Kommunista Szövetség politikáját alkotó elemek második forrását. A Kommunista Szövetség és az említett szervezetek közötti demokratikus együttműködés a párttagok és a szervezetekben tevékenykedő polgárok, dolgozók kapcsolata révén valósítható meg.

Munkájukban és tevékenységükben szabadok és önállóak a szervezetek, de ugyanakkor felelősek tagságuk előtt. Ez előbbi azonban nem jelenti azt, hogy ezek a szervezetek függetlenek a társadalmi tudat többi szocialista tényezőjétől, hanem csupán azt, hogy a demokratikus szocializmus egységes rendszerében a dolgozók és polgárok társadalmi érdekeinek különféle megnyilvánulási formáit fejezik ki. Emiatt a Kommunista Szövetséggel és egymással függő viszonyban vannak.

Társadalmunkban elvileg létrehoztuk ezeket a viszonyokat, a régi ideológia maradványai miatt azonban, mely szerint ezek a szervezetek tulajdonképpen a Kommunista Szövetség áttételei, valamint a társadalmi-politikai szervezetekben a kommunisták tevékenysége iránt tanúsított szektáns viszonyulás miatt, még mindig bizonytalanság tapasztalható a szervezetek, mindenekelőtt egymás közötti demokratikus kapcsolatteremtésében. A Kommunista Szövetség az említett szervezetekkel és a küldöttrendszerrel való kapcsolat hiányában nem építhetne ki reális kapcsolatot a dolgozó tömegekkel és ideológiai szektává válna. Politikai rendszerünk továbbfejlesztésében erősíteni kell ezeket a szervezeteket, biztosítani az egymás közötti, valamint a Kommunista Szövetséggel és a többi társadalmi-politikai szervezettel való demokratikus kommunikáció lehetőségét.

Mint már mondottuk, a Kommunista Szövetségnek állandóan figyelemmel kell kísérnie a küldöttségek, a küldött-testületek, a szakszervezet, a Szocialista Szövetség, a társadalmi tanácsok stb. tevékenységében felmerülő problémákat. Ezeknek sokoldalú felülvizsgálása szolgáltatja a legjobb alapot a Kommunista Szövetség politikai álláspontjainak kidolgozásához. A Kommunista Szövetség tevékenységét tehát az önigazgatási struktúrákban, a küldöttségekben, az önigazgatási érdekközösségek közgyűléseiben, a társadalmi-politikai közösségekben kell továbbfejleszteni és fokozni. A Kommunista Szövetség csak a többi szocialista erővel együttesen felelhet a társadalmi állápotok rendezéséért és az elfogadott határozatok valóra váltásáért. Ily módon a KSZ nemcsak a mindennapos társadalmi ellentmondások megoldására mutat rá, hanem a fejlődési lehetőségeket is jelzi.

A társadalmi-politikai szervezetekben végbemenő változások és a Kommunista Szövetség tagjainak feladatai

Edvard Kardelj tanulmánya és a XI. kongresszus határozatai egyaránt megjelölik a szubjektív szocialista erők feladatait politikai rendszerünk további építésében. A szubjektív erők fogalma alatt a Kommunista Szövetséget, a Dolgozó Nép Szocialista Szövetségét, a Szakszervezeti Szövetséget, a Szocialista Ifjúsági Szövetséget, a Harcosok Szövetségét, a társadalmi szervezeteket, a tudományos szervezeteket, a szakszolgálatokat, a tájékoztatási rendszert és a tömegtájékoztatást értjük. Sürgős feladatunk tehát kidolgozni a szubjektív szocialista tényezők szervezési és munkamódszerét, szem előtt tartva ezek jelentőségét és szerepét az önigazgatás demokratikus mechanizmusában és a küldöttrendszerben.

A Dolgozó Nép Szocialista Szövetsége, a szervezett szocialista társadalmi erők legszélesebb frontja egyelőre még nem foglalta el megfelelő helyét a társadalomban. Ezentúl tehát nagyobb figyelmet kell szentelnünk a Szocialista Szövetség demokratikus szerepének szorgalmazására.

A Szocialista Szövetség elveszítette azt a helyét és szerepét, amelyet a népfelszabadító háború és az újjáépítés idején töltött be társadalmunkban. Ennek következménye, hogy gyengült a kapcsolata a Kommunista Szövetséggel, a többi társadalmi-politikai szervezettel, s így nem tarthatta számon a dolgozók és polgárok mindennapi érdekeit és igényeit.

Ez az állapot a kommunisták és a Kommunista Szövetség szerveinek a Szocialista Szövetség iránti téves viszonyulásából ered. A másik, kicsit sem mellékes tényező az a kettőzött munka, illetve, hogy a Szocialista Szövetség fórumai is ugyanúgy tárgyalnak meg bizonyos problémákat, mint a Kommunista Szövetség. Ezzel pedig a Kommunista Szövetség és a Szocialista Szövetség viszonya igen passzívvá válik.

A felelősséget a Szocialista Szövetség illetékes szerveinek is vállalniuk kell. A Szocialista Szövetség fórumaiban ugyanis az önálló politikai vezetés tendenciája érződik, holott alkotmányunk szerint a Szocialista Szövetség nem önálló politikai szerv vagy hatalom, hanem a szocialista erők demokratikus kezdeményezésének egyesítő, koordináló szerve. Az említettek mellett a Szocialista Szövetség némely szervezeteiben még mindig a fórummunka dominál, s így a vezető beosztásúaknak nincs meg a tényleges kapcsolata a mindennapi problémákkal.

Az eddigi gyakorlat az volt, hogy a Dolgozó Nép Szocialista Szövetségének fóruma, az elnökség és a választmány megvitatták a társadalmi problémákat és véleményezték az államszervek munkáját. A Szocialista Szövetségnek ezt a tevékenységét a jövőben a szakosztályokban kell kifejteni, ahol valamennyi érdekelt társadalmi tényező egyenlően és egyenrangúan részt vehet a vitában.

A népfelszabadító háború idején alakult Népfront, a Kommunista Párt által vezetett szocialista erőket egyesítő szervezet helyébe lépő Szo-

cialista Szövetségnek tovább kell fejleszteni a hagyományt, és a fejlett szocialista önigazgatási társadalom, a szocialista demokrácia megváltozott viszonyaihoz idomítani.

A Szocialista Szövetség az önigazgatás legfejlettebb formája, ahol a különböző társadalmi szervezetek, dolgozók és polgárok érdekei, nézetei találkoznak, s így a Szocialista Szövetség az össztársadalmi érdekeket képviseli. Szerepét csak akkor töltheti be maradéktalanul, ha tömöríti a legszélesebb néprétegeket és a dolgozókat, tekintet nélkül ideológiai nézetkülönbségeikre.

A Szocialista Szövetség egyik legfontosabb feladata tehát demokratikus kapcsolatot teremteni a szocialista társadalmi tudat szervezett erői és az önigazgatási tevékenység között. Ez a feladat pedig megköveteli, hogy a Szocialista Szövetség a küldöttrendszer minden tevékenységi ágazatában jelen legyen és éberen figyelje a napirendre kerülő problémákat. A felmerülő problémákról a Szocialista Szövetség megfelelő szervezeti formáiban kell megbeszélést, vitát folytatni a Kommunista Szövetség, a Szocialista Ifjúsági Szövetség, a Szakszervezeti Szövetség és a többi társadalmi-politikai szervezet aktív részvételével. A szervezett szocialista erők demokratikus frontjának, a Szocialista Szövetségnek olyan tevékenységi formát és munkamódszert kell szorgalmaznia, amely a munkásosztály és a dolgozók széles rétegei számára szavatolja az aktív és kreatív bekapcsolódást a munkába.

A Szocialista Szövetség fogja össze tehát a dolgozók és polgárok, a társadalmi-politikai és társadalmi szervezetek kezdeményezését, a Szocialista Szövetség szerveiben és fórumaiban a szervezett szocialista erők a Kommunista Szövetséggel az élen, demokratikus egységben munkálkodnak közös akcióik érvényesítéséért. Ily módon biztosítható, hogy konkrét kérésekről konkrét vita folyjon az önigazgatási közösségekben, a küldött-testületekben és általában mindenütt, ahol a Szocialista Szövetségnek segítenie kell, hogy a dolgozók, polgárok a felmerülő kérdésekre megtalálják a helyes választ, a legjobb megoldást.

A kongresszusi dokumentumok és Edvard Kardelj tanulmánya alapján a Vajdasági Dolgozó Nép Szocialista Szövetségének 13. választási értekezlete összefoglalta a szervezési, a munkamódszerre vonatkozó és a tevékenykedési feladatokat.

A szocialista demokrácia lényeges kérdése a dolgozók és polgárok közvetlen részvétele a társadalmi problémák megoldásában. Ennek érvényesítésében, a küldöttrendszer minél teljesebb kibontakozásában nagy szerepe és felelőssége van a Szocialista Szövetségnek. A párttagoknak és a Kommunista Szövetségnek a Szocialista Szövetség szerveiben teljesítendő feladatait pedig a VKSZ Tartományi Bizottsága foglalta össze, 1978. október 3-i, harmadik ülésén.

Elsődleges feladat és követelmény, hogy a Szocialista Szövetség a jövőben a dolgozók és polgárok legszélesebb és legtömegesebb önigazgatási formája legyen, ahol a dolgozók a szocialista önigazgatás és ön-

igazgatású demokrácia viszonyai közepette társadalmi érdekeik megvalósításáért harcolnak.

A jövőben a Szocialista Szövetség széles körű eszmei-politikai tevékenységet fejt ki községi, helyi közösségi és alosztályi szerveiben. Ez hozzájárul ahhoz, hogy a dolgozók és polgárok helyesebben értelmezzék, jobban megértsék a szocialista önigazgatás politikai rendszerében bekövetkező változásokat.

Ahhoz, hogy Vajdaság Dolgozó Népének Szocialista Szövetsége ezeket a feladatokat valóra válthassa, nagyobb gondot kell fordítania a szervezésre és változtatni tevékenységi módszerén, mégpedig úgy, hogy minden szinten és mindenkor behatóan foglalkozzon az önigazgatási közösségekben, a társult munkában jelentkező kérdésekkel, a dolgozók és polgárok társadalmi érdekeivel a községben, a helyi közösségben és általában a küldöttrendszer szerveiben, szervezeteiben. Ezeket a kérdéseket elsősorban a Szocialista Szövetség szakosztályainak összejövetelein kell majd megvitatni, de az eredmények érdekében elsősorban a szakosztályok eddigi munkamódszerén kell változtatni. A szakosztályok gyakran tevékenységüket a különböző fórumok irányába fejtették ki, maguk is fórummunkát végeztek, a tevékenység kisebb csoportokra korlátozódott. Ezzel szemben a szakosztályoknak társadalmi akciókat összefogó szervvé kell válniuk. A szakosztály akkor tevékenykedhet sikeresen, ha munkájában olyan küldöttek vesznek részt, akik politikailag és szakmailag is képzettek, és így a napirendre kerülő problémákat sokoldalúan és érdemlegesen ki tudják vizsgálni, megvitatni. A szakosztályok tehát tulajdonképpen szakosított szervek, tevékenységüket az önigazgatási érdekközösségek és a küldött-testületek napirendjén szereplő konkrét kérdésekre összpontosítják, hogy segítsenek a küldötteknek a legjobb megoldások meglelésében. Munkájukban a szakosztályok önállóak.

A viták célja a különböző akciókról folytatott megbeszélés, de a szakosztályok nem hoznak kötelező döntéseket, csak javaslatokat tesznek, olykor több változatban is, és ezeket a küldött-testületek és önigazgatási szervezetek illetékes szervei elé terjesztik. A tevékenység kiterjed az érdekközösségek közgyűlésével, a községi, a tartományi, a köztársasági és a szövetségi képviselőházzal való konkrét együttműködésre, a törvények, az önigazgatási megegyezések és a társadalmi megállapodások előkészítésére, kidolgozására, valamint egyéb általános intézkedések meghozatalára.

A szakosztályok önállóságának és felelősségének fokozásával egyidejűleg változik az elnökség és titkárság szerepköre is. A Szocialista Szövetség titkársága operatív jellegű és folyó ügyekkel foglalkozik, politikai állásfoglalás jog nélkül.

A Szocialista Szövetségnek alkotó hozzáállással kell részt vennie a társadalmi tanácsok létrehozásában. A társadalmi tanácsok a küldöttrendszer elveinek következetes alkalmazásával a demokratikus önigazgatási-társadalmi döntéshozatalt hivatottak biztosítani.

A Szocialista Szövetség küldöttségeket nevez ki a társadalmi taná-

csokba, ami megköveteli, hogy az időszerű társadalmi kérdésekről széles körű, szakavatott politikai vitát folytasson.

A társadalmi-politikai tanácsok funkciójával összhangban a küldött-testületekben és közgyűlésekben a Szocialista Szövetség küldöttei is tevékenykednek. A Szocialista Szövetségre ezért fontos szerep hárul az álláspontok, az irányelvek egyeztetésében, különösen akkor, ha a társult munkát érintő rendszerbeli kérdésekről esik szó.

A nőtanács a dolgozó nő társadalmi, munkaügyi, önigazgatási és politikai affirmálásának kérdéseivel foglalkozik; kezdeményezi és irányítja a szervezett szocialista erők társadalmi akcióit a konkrét kérdések megoldásában. A tanács a szakosztály elve alapján ténykedik.

A küldöttrendszer erősödésével nő a Szocialista Szövetség szerepe is a helyi közösségekben, bár a harmadik ülésen arra is rámutattak, hogy a munkamódszereket, formákat és a tevékenység tartalmát sokhelyütt nem hangolták össze a tényleges érdekekkel és nem biztosították a dolgozók, polgárok tömeges részvételét az őket érintő kérdések nyilvános vitájában.

A Szocialista Szövetség tevékenységét illetően nagy jelentőségük van az alosztályoknak. Az alosztályok képezik azt a munkaformát, ahol a dolgozók és polgárok közvetlenül kinyilvánítják véleményüket, demokratikus, tényekkel alátámasztott vitát folytathatnak, és javasolják a mindennapi kérdések rendezési módját. Az alosztályok megalapításakor ügyelni kell arra, hogy a tagságukat képező dolgozókkal és polgárokkal megfelelő társadalmi ténykedést fejtsenek ki. Jelenleg ugyanis az alosztályok többségének sem a munkamódszere, sem a szervezeti felépítése nem felel meg a fenti követelményeknek.

A helyi közösségi szakosztályok eddigi tevékenysége nem volt kielégítő. Általános vélemény, hogy a szakosztályok aktívabb tevékenysége sikeresen hozzájárulna ahhoz, hogy a dolgozók közvetlenebbül döntsenek az általános és közös fogyasztásra szánt eszközök sorsáról.

A Szocialista Szövetség községi választmányát, a küldöttrendszer elve alapján a társadalmi-politikai szervezetek, a társadalmi szervezetek, a polgárok egyesületei és a Szocialista Szövetség helyi szervezeteinek küldöttei képezik. A községi szervezet, mint széles front, a község társadalmi-gazdasági és politikai fejlődésével kapcsolatos kérdésekkel foglalkozik, főként pedig azokkal, amelyek a társadalmi-politikai tanács elé kerülnek. A választmány az a hely, ahol az álláspontok, az elképzelések, az érvek és tények elhangzanak, ahol a nézeteket egyeztetik és keresik a legjobb megoldást.

Az alkotmánymódosítások (a föderáció és köztársaságok közötti viszony megváltoztatása, a megbeszélések, a döntéshozatal és a felelősség más módon történő rendszere) megkövetelték, hogy a szakszervezet is felülvizsgálja szerepét és politikai rendszerbeli tevékenységét.

További fejlődésében a szakszervezetnek is erősítenie kell kapcsolatát a dolgozókkal, akcióképességét; az önigazgatási és társadalmi meg-

állapodások, valamint a munkásosztály döntő szerepének, szolidaritásának és egységének érdekében kifejtett tevékenységét. Feladatának sikeres ellátása végett szükség mutatkozik a szakszervezeti munka területi és funkcionális megszervezésére.

A szakszervezet munkamódszeréről széles körű vita folyt az önigazgatások második kongresszusán. Ezúttal is megerősítették, hogy a társultmunka-szervezeteiben mind a társadalmi-gazdasági, mind pedig az eszmei-politikai tevékenység legfőbb hordozója a szakszervezet.

Az önigazgatók második kongresszusán munkásosztályunk az önigazgatási harc új szakaszába lépett. A kongresszuson Tito elvtárs egyebek között a következőket mondotta: „Az önigazgatók második kongresszusának történelmi jelentősége van. Összegezni kell az eltelt két évtized tapasztalatait, felmérni az eredményeket, de ugyanígy a fogyatékosságokat is, amelyek időnként az önigazgatás fejlődését fékezték. Gazdag tapasztalataitokból, ti küldöttek számos példát hozhattok fel erre." (Tito elvtárs beszéde az önigazgatók második kongresszusának I. plenáris ülésén, Republička štampa, 23. oldal, Belgrád, 1971.)

Az önigazgatás a munkásosztály legfőbb osztályérdeke, s ezért a szakszervezetnek megkülönböztetett figyelmet kell szentelni az önigazgatási problémáknak.

A szakszervezet ezt a következő módon valósítja meg:

„— mint szervezet egészében is, és fórumai által is az egyes problémák megoldásán, az álláspontok, platformok, konkrét megoldások definiálásán tevékenykedik;

— az önigazgatási döntéshozatal hordozója és kezdeményezőjeként közös tevékenységi programok kidolgozásán és meghozatalán munkálkodik;

— hozzájárul a társultmunka-szervezetekben felmerülő konfliktusok megoldásához;

— küldöttei és tagjai által az önigazgatási és a döntéshozatali szervekben progresszív megoldásokat javasol, részt vesz az önigazgatási döntések kidolgozásában;

— mint szervezet síkraszáll azért, hogy az igazgatási szervekbe a rátermett dolgozókat válasszák;

— de mindenekelőtt a szakszervezeti tagság körében, a dolgozók gyűlésén, a szakszervezeti összejöveteleken, lehetővé teszi, hogy a dolgozók akarata, érdeke és követelése érvényesüljön". (Dušan Popović-Šane beszámolója az önigazgatók második kongresszusán, Drugi kongres samoupravljača Jugoslavije, 166. oldal, Radnička štampa, Belgrád, 1971.)

A JSZSZK Alkotmánya és a társult munka törvényének meghozatala után lényegesen növekedett a szakszervezet szerepe a társadalmi-gazdasági viszonyok rendezésében és az önigazgatási demokráciában. Ez a szerepkör beépült a társadalmi-gazdasági viszonyok mechanizmusába. A szakszervezet olyan társadalmi-politikai szervezet, amely a munkásosztályt bevonja az újratermelési folyamat problémakörébe.

Eddig a szakszervezet túlnyomórészt a munkaszervezet időszerű prob-

lémáival foglalkozott és ezen a téren figyelemre méltó eredményeket is ért el. Ezzel ellentétben kevésbé hallatta szavát az önigazgatási érdekközösségekben, a helyi közösségekben, a községekben, a küldöttségekben és küldött-testületekben.

Az alkotmányban és a társult munka törvényében körvonalazott társadalmi-gazdasági mechanizmus a szakszervezet fokozott tényke dése nélkül nem működhet sikeresen. Különösen azokon a területeken, ahol a mechanizmus puszta rendszere nem szavatolhat eredményt, mint például az önigazgatási megegyezésekkel és társadalmi megoldásokkal rendezett kérdések. Ezeknek érvényesítését csak demokratikus akciók szavatolhatják. Az alkotmány alapján a szakszervezet némely esetben a tevékenység hordozója, esetleg az önigazgatási megegyezés vagy a társadalmi megállapodás egyik aláírója, ismét máskor a szembenálló felek közvetítője (például munkabeszüntetés vagy hasonló jelenségek esetében).

A szakszervezet fontos feladata még odahatni, hogy a munkásosztály rendelkezzen a megvalósított jövedelem egészével. Ez utóbbi érdekében a Kommunista Szövetségnek küzdenie kell a szakszervezet megerősítéséért az önigazgatási demokrácia rendszerében.

Mivel a szakszervezet eddig csak a munkaszervezeti apróbb ügyekbe avatkozott bele, a jövőben most már arra kell törekednie, hogy a dolgozók széles rétegei bekapcsolódjnak a társult munka egész irányítási folyamatába.

A Kommunista Szövetség eszmei-politikai irányító szerepe csak úgy érvényesülhet, ha a KSZ demokratikus kapcsolatokat, együttműködést teremt valamennyi dolgozóval, és ezzel a szakszervezet feladatainak következetes megvalósítását is szavatolja. Más szóval a Kommunista Szövetség kívülről nem irányíthatja a szakszervezetet. Az elkövetkezőkben olyan társadalmi tanács létrehozásán kell fáradozni, amely lehetővé teszi a szakszervezet eredményes együttműködését az azonos társadalmi problémákban érdekelt többi társadalmi tényezővel.

Az új körülmények közepette megnövekedett a szakszervezet védő szerepe is: a társadalmi újratermelésre és a dolgozó társadalmi helyzetére vonatkozó egész sor elidegeníthetetlen szociális, demokratikus és egyéb jogot gyakorol. A feladat eredményes végrehajtásához a szakszervezetnek és szerveinek úgy kell szervezkedniük, hogy rendszeresen figyelemmel kísérjék a gazdasági és más önigazgatási jogok gyakorlását, a társadalmi újratermelés folyamatában.

A jövőben a szakszervezet az önigazgatási érdekközösségekben, a helyi közösségekben, a községi küldött-testületekben és a küldöttségekben is aktívabb szerepet vállal. Ezen a téren részben önállóan végzi funkcióját, részben pedig küldöttei által, a Szocialista Szövetség keretein belül.

A vázolt feladatok valóra váltásáért a szakszervezeti alapszervezetekben nagy gondot kell fordítani az önképzésre és továbbképzésre, az önigazgatási demokrácia ismereteinek elsajátítására, a tevékenységnek megfelelő szervezeti formák kiépítésére.

Biztosítani kell tehát a szakszervezet aktív tevékenységét politikai életünk valamennyi területén: a küldöttrendszerben, az önigazgatási érdekközösségekben, mindenütt, ahol a dolgozók élnek és munkálkodnak.

A Szocialista Ifjúsági Szövetség Szervezeti felépítését a JKSZ III. konferenciáján határozták meg.

„Az ifjúság szervezése egyidőben két alapon történt. Először lakhely és munkahely szerint, hogy közvetlen formában kifejezésre juttathassa a konkrét gazdasági, szociális, politikai érdekeit, mindennapi szükségleteit, alkotó kezdeményezését és társadalmi-politikai aktivitását. Másodszor sajátos társadalmi szervezetekben, amelyekben az ifjúság sajátos módon valósítja meg és fejleszti haladó társadalmi érdekeit. Ezek a szervezeti formák és aktivitások egységes programelvek és tevékenységi programok alapján, szervezetten együttműködnek a községtől a föderációig." (A JKSZ harmadik konferenciájának határozataiból.)

A Szocialista Ifjúsági Szövetség ma a fiatalok legszélesebb rétegeit öleli fel, politikai rendszerünkben azonban nem nagy szerepet játszik, s ennélfogva az ifjúsági szervezet tevékenysége sem felel meg a társadalmi követelményeknek.

Sok munkaviszonyban levő, dolgozó fiatalt választanak meg a munkástanácsokba, küldöttségekbe és küldött-testületekbe. Ezzel szemben leszögezhetjük, hogy az ifjúsági szervezet alig foglalkozik a küldöttségek napirendjén szereplő kérdésekkel. Ennek oka, hogy egyelőre még fejletlenek a társadalmi-politikai szervezetek a küldöttrendszerrel összekötő viszonyok.

A szervezett szubjektív erőknek, a Kommunista Szövetséggel az élen biztosítaniuk kell azokat a társadalmi feltételeket, amelyek lehetővé teszik, hogy az ifjúság az önigazgatású döntéshozatal szubjektuma, közvetlen részese legyen.

A Szocialista Ifjúsági Szövetség egyik legfontosabb feladata, hogy a fiatalok széles rétegeit bevonja az önigazgatási demokráciába, vagyis a küldöttrendszeren alapuló döntéshozatalba. Az ifjúsági szervezetnek fokozottabban együtt kell működnie a Szocialista Szövetséggel, elsősorban a Szocialista Szövetség szakosztályaival, és aktívabb tevékenységet kell vállalnia a küldöttrendszerben. Az ifjúsági szervezetnek, csakúgy, mint a többi társadalmi-politikai szervezetnek, feladata a Szocialista Szövetség erősítése.

A Harcos Szövetség specifikus szerepet tölt be társadalmunkban. Ez a társadalmi-politikai szervezet a népfelszabadító háborúban és szocialista forradalomban formálódott, és ma is a forradalmi hagyományok ápolásának legfőbb hordozója. A Harcos Szövetség társadalmi-politikai szerepe ezért igen jelentős.

A népfelszabadító háború harcosainak szervezete széles körű társadalmi-politikai tevékenységet fejt ki. Mint tudatos és szervezett szocialista erő részt vesz a szocialista önigazgatás demokratikus társadalmi viszonyainak fejlesztésében. A küldöttrendszerben kifejtett ténykedésével részt kell vennie a társadalmi élet valamennyi kérdésének rendezésében.

Az 1974. évi alkotmány a társadalmi-politikai szervezeteket, mint a küldöttrendszer szerves alkotórészét formailag-jogilag beépítette politikai rendszerünkbe. Emiatt szükség mutatkozik a társadalmi-politikai szervezetek, többek között a Kommunista Szövetség munkamódszereinek megváltoztatására is. A társadalmi-politikai szervezetek egymás közötti demokratikus kapcsolatán kell változtatni.

A JKSZ XI. kongresszusa új, A Jugoszláv Kommunista Szövetség szerepe, feladatai és munkamódszere a szocialista önigazgatású demokrácia politikai rendszerében című fejezete bővítette a pártstatútumot.

A Kommunista Szövetség avantgarde szerepének mindazon a területén meg kell nyilvánulnia, ahol a gyakorlati önigazgatás történik. „A szocialista önigazgatású társadalmi viszonyok fejlesztésében kifejtett tevékenységével a Kommunista Szövetség síkraszáll azért, hogy a munkásosztály, az önigazgatásilag szervezett dolgozók és polgárok legyenek a döntéshozatali folyamat szubjektumai és meghatározó tényezői: a társadalom szocialista önigazgatású integrálásának mozgatóereje, a népek testvériségének és egységének, egyenrangúságának, közösségünk szilárdságának, sikereinek és a szocialista önigazgatású rendszer védelmének legfőbb tényezői." (Tito elvtárs beszámolója és zárószava a XI. kongresszuson, 220. old. a Komunist kiadóközpontja BGD, 1978.)

A Kommunista Szövetség demokratikus kapcsolatot teremt az önigazgatási szervezetekkel, közösségekkel, a szocialista erőkkel és ily módon mint vezető eszmei-politikai erő lép fel a társadalomban, amely a küldöttrendszer, az önigazgatási szervezetek és közösségek, társadalmi-politikai és társadalmi szervezetek keretein belül tevékenykedik, mégpedig úgy, hogy ezeknek a szervezeteknek a kommunisták is tagjai.

A politikai rendszer szervezeteiben tevékenykedve a Kommunista Szövetség egyben ellenőrzi is aktivitását és politikáját a munkásosztály hosszú távú érdekeinek megvalósítása céljából. A Kommunista Szövetség szervei és szervezetei küldöttségeket és küldötteket választanak társadalmi és társadalmi-politikai szervezetekbe, ahol a küldöttek a Kommunista Szövetség álláspontját képviselik.

A Kommunista Szövetség az önigazgatási szervekben és testületekben, hogy az általános honvédelmi és társadalmi önvédelmi kérdéseket a pártunk ezzel kapcsolatos álláspontjainak szellemében rendezzék.

A Kommunista Szövetség alapszervezetei és szervei szükség szerint megvitatják a társadalmi és társadalmi-politikai szervezetekbe delegált küldötteik és küldöttségeik tevékenységét, a napirendre kerülő kérdéseket és demokratikus véleménycsere útján állást foglalnak. A küldöttségek és küldöttek az így elfogadott álláspontok alapján kötelesek véleményt nyilvánítani az önigazgatási szervekben és szervezetekben. Változás esetén a küldöttek kötelesek a KSZ-alapszervezetet erről tájékoztatni és ha a helyzet úgy kívánja, az alapszervezet ismét megvitatja a kérdést.

A Kommunista Szövetség alapszervezeteiben olyan munkamódszert

kell kiépíteni és alkalmazni, amely serkenti a demokratikus vitát és meghatározott irányt ad az önigazgatási és társadalmi-politikai szervezetek, szakosztályok, társadalmi tanácsok és az önigazgatás minden más megnyilvánulási formájába delegált küldöttek és küldöttségek tevékenységének.

A problémákat demokratikus úton, a társadalmi-politikai szervezetek és a szocialista társadalom más tényezőinek demokratikus és felelősségteljes együttműködésével kell megoldani. A demokratikus folyamatban jelentkező eltérő nézeteket a társadalmi-politikai szervezetek fórumai is megvitatják, majd velük kapcsolatban állást foglalnak. Ma nincs egyetlen olyan társadalmi kérdés vagy probléma, amely iránt a Kommunista Szövetség ne tanúsítana érdeklődést és ne foglalna állást. Alapvető kérdés azonban: Hogyan tevékenykedjen és hogyan angazsálja magát a Kommunista Szövetség az önigazgatás mai viszonyaiban. Csakis demokratikus véleménynyilvánítással, a küldöttrendszer intézményeiben, az önigazgatási szervezetekben és közösségekben, valamint a társadalmi-politikai közösségek küldött-testületeiben.

A társadalmi-politikai szervezetek és a Kommunista Szövetség tevékenységében tulajdonképpen már ez a munkamódszer dominál, de egyelőre még tapasztalhatók eltérések. Emellett a társadalmi-politikai szervezetek és a többi társadalmi struktúra közötti demokratikus kapcsolatteremtés is fejletlen, ami szükségessé teszi, hogy a Kommunista Szövetség a kérdéssel kapcsolatban határozott állást foglaljon, kidolgozza a saját munkamódszerét, és aktívan részt vegyen a többi társadalmi tényező munkamódszerének kidolgozásában.

Ilyen viszonyok és feltételek kialakításával a társadalmi tudat szervezett erői fokozatosan elveszítik azon sajátosságukat, mely szerint a politikai hatalom kizárólagos hordozói, mert az újonnan kialakuló viszonyokban a szervezett erők az önigazgatási és állami döntéshozatal konkrét formáiban a társadalmi tudat tényezőjeként szerepelnek. Az ilyen szerepváltozás lehetővé tette, hogy megszűnjön társadalom-politikai többségre és kisebbségre osztottsága. Igaz, hogy önigazgatási rendszerünkben dolgozók szabadon oszlanak többségre és kisebbségre, de ez a felosztás állandóan változik, attól függően milyen kérdések szerepelnek napirenden. Ily módon a szocialista önigazgatási társadalom eszmei-politikai erői nem az általános politikai megoszlás alapján szervezkednek, hanem a mindennapi önigazgatási döntéshozatalból eredő önigazgatási érdekek alapján. Más szóval az önigazgatók az önigazgatási, döntéshozatal konkrét kérdéseiről határoznak, nem pedig a hatalom monopóljogát élvező személyekről.

A társadalmi-politikai szervezetek a dolgozók és polgárok érdekbeli szervezekedésének megnyilatkozási formái azokon a területeken, ahol ezek az érdekek ideológia, politika, tudomány és általános társadalmi érdek formájában jutnak kifejezésre. Ezzel a szerepkörrel a társadalmi-politikai szervezetek lehetővé teszik, hogy a részleges érdekek egységes társadalmi

érdekké kovácsolódjanak, s eközben alkalom nyílik a társadalom vezető eszmei-politikai erőinek, így a Kommunista Szövetségnek is a széles néprétegekkel teremtett közvetlen kapcsolatára. Ettől a közvetlen kapcsolattól függ az említett erők társadalmi befolyása.

A Kommunista Szövetség a munkásosztály eszmei-politikai érdekeinek kifejezője. Ebből következik, hogy a KSZ az önigazgatási érdekek demokratikus pluralizmusának alkotórésze, nem pedig hatalmi erő. A Kommunista Szövetség tehát olyan mértékben válik a társadalmi többség alkotórészévé, amennyire képes úgy tevékenykedni, hogy eszmei álláspontjait a többség elfogadja. Vagyis a Kommunista Szövetség mint kisebbség nem kényszeríti rá nézeteit a többségre, hanem a demokratikus közösségekben, az önigazgatási demokrácia politikai rendszerében, a küldöttrendszerben, a Szocialista Szövetségben stb. a dolgozókkal együttesen tevékenykedik és ebben nyilvánul meg eszmei irányító szerepe.

A feladatok teljesítése határozza meg a Kommunista Szövetség sajátságos demokratikus munkamódszerét. A KSZ tehát mindenekelőtt és mindenkor küzd a szocializmus és szocialista önigazgatás ellenségei ellen, népeink és nemzetiségeink demokratikus viszonyainak megteremtéséért. A Kommunsta Szövetség a többség érdekeit képező eszmei-politikai célok eléréséért kitartó tevékenységet fejt ki a dolgozók és polgárok szélesebb rétegeinek megnyerésére, de ugyanakkor a saját álláspontjait is korrigálnia kell, mert ez az önigazgatási demokrácia fejlesztésének egyik előfeltétele.

A szubjektív tényezők társadalmi helyzete, szervezettsége és munkamódszere arra irányul, hogy a szocialista önigazgatási társadalmat felkészítse az önigazgatás politikai és ideológiai védelmére.

A KSZ csak úgy töltheti be eszmei-politikai szerepét, ha elnyeri a dolgozók és polgárok bizalmát. Ezt pedig azzal érdemli ki, ha képes rámutatni a társadalmi ellentmondások megoldási módjára, lehetőségeire, a szocialista önigazgatási demokrácia fejlődésének távlataira, vagyis egybe tudja kapcsolni a marxista elméletet a szocialista gyakorlattal, a tapasztalatot és forradalmi következetességet.

Az elkövetkező időszakban meg kell szüntetni a Kommunista Szövetség és más szubjektív erők szektás magatartási formáit és oly módon tevékenykedni, hogy a Kommunista Szövetség a szocialista önigazgatás szubjektumainak belső eszmei politikai erejévé váljon.

A Kommunista Szövetségnek a szocialista forradalom vívmányainak következetes védelmével és fejlesztésével állandóan erősítenie kell szocialista önigazgatási társadalmunk belső egységét.

Következetesen tiszteletben kell tartani a demokratikus centralizmus irányelveit a Kommunista Szövetség belső tevékenységében, új tartalommal gazdagítani ténykedését az álláspontok meghatározásában, a döntéshozatalban, valamint az akcióképesség és felelősség terén.

A Kommunista Szövetség álláspontjainak kialakításából minden párttagnak ki kell vennie a részét. Az alapszervezetekben és a KSZ fórumaiban a politikai álláspontokat és döntéseket vita és véleménycsere

alapján kell véglegesíteni. Az alapszervezet helyett nem dönthetnek többé az aktívák és koordinációs testületek.

A Kommunista Szövetségben a tájékoztatási rendszert úgy kell tovább fejleszteni, hogy a tájékoztatás révén a tagság a KSZ szervezetei és szervei szüntelenül az események sodrában legyenek.

A bírálatot és önbírálatot is tovább kell fejleszteni. A bírálat és önbírálat fejlesztése elősegíti a felelősség és egység erősödését, a fogyatékosságok kiküszöbölését és az eredmények érvényesítését. A kommunista, tényekkel alátámasztott bírálata miatt nem vonható felelősségre.

A Kommunista Szövetség szerveinek tevékenységében biztosítani kell a kapcsolatot a tagsággal és az egész önigazgatási társadalommal, ezért az alapszervezetek és a KSZ szervei között tovább kell építeni a demokratikus kapcsolatokat és fokozni a kölcsönös felelősséget.

A Kommunista Szövetség szervezettsége, munkájának tartalma és eszmei-politikai munkamódszere a társadalmi változásokkal összhangban alakul. A Kommunista Szövetség ott van és ott tevékenykedik, ahol a tömegek társadalmi-politikai és önigazgatási aktivitása történik, s ezért figyelemmel kíséri az önigazgatási szervek, küldöttségek, küldött-testületek, a társadalmi-politikai és társadalmi szervezetek munkáját, a napirendre kerülő kérdéseket.

Felhasznált irodalom

1. A Jugoszláv Kommunista Szövetség programja — Negyedik magyar nyelvű kiadás, Fórum, Újvidék, 1979.
2. Drugi kongres samoupravljača Jugoslavije — Radnička štampa, Beograd, 1971.
3. Druga konferencija Saveza komunista Jugoslavije — Komunist, Belgrád, 1972.
4. Rezolucija Treće konferencije Saveza komunista Jugoslavije
5. A JKSZ X. kongresszusa, Dokumentumok, Fórum, Újvidék, 1974.
6. Savez komunista Jugoslavije i društveno-političke organizacije u procesu razvoja socijalističkog samoupravljanja — Belgrád, 1976.
7. Törvény a társult munkáról — Fórum Könyvkiadó, Újvidék, 1979.
8. E. Kardelj: A szocialista önigazgatás politikai rendszerének fejlődési irányai, Fórum, Könyvkiadó, Újvidék, 1978.
9. Izveštaj o radu Saveza komunista Jugoslavije i CK SKJ između desetog i jedanaestog kongresa, 1978.
10. A JKSZ XI. kongresszusa, Dokumentumok — Fórum Könyvkiadó, Újvidék, 1978.
11. A Vajdasági Kommunista Szövetség tizenhatodik értekezlete — Kiadja a VKSZ Tartományi Bizottsága, Újvidék, 1978.

Rezime

Uticaj razvitka socijalističkog samoupravljanja na metode delovanja SKJ

Samoupravljanje je u jugoslovenskom društvu prisutna od samoga početka oružane borbe narodnooslobodilačkog rata i socijalističke revolucije. Istina ono u početku nije prožimalo sve pore društvenog života, naročito ne u posleratnim godinama kada je dominiralo centralističko upravljanje državnih i partijskih organa.

Komunistička partija Jugoslavije bila je svesna, da je takvo stanje prolazno, da je jedini pravi put razvitka jugoslovenskog društva razvitak socijalističkog demokratskog samoupravljanja, te je ona vremenom nastojala stvoriti uslove u kojima bi radnička klasa neposredno uzela u svoje ruke upravljanje sve širim područjem društvenih i privrednih poslova.

Menjanjem društvenih uslova i izmenama u političkom sistemu do kojih je došlo preuzimanjem vlasti i uloge upravljanja od strane radnika neposrednih proizvođača menja se i društvena uloga Saveza komunista. Ona postepeno gubi svoj karakter partije, koja daje direktive državnim i drugim društvenim organima. Savez komunista postaje činioc u društvu, avangarda radničke klase, koja svojim delovanjem među najširim masama otvara puteve za svestraniji razvitak samoupravljanja, stvara uslove za što neposrednije učešće radnika u upravljanju društveno-političkim tokovima.

I upravo to što Savez komunista više nije vlast iznad državnih i drugih organa, već koordinator delovanja svih organizovanih i progresivnih socijalističkih snaga — znači izmenu uloge i izmenu metoda delovanja SKJ. Da bi tu svoju novu ulogu SK uspešno ostvarila preko svojih organizacija i članova, ona mora biti prisutna u svim društveno-političkim organizacijama, delegatskim skupštinama, i delegatskim telima kao njihov unutrašnji, sastavni deo.

Zusammenfassung

Einfluss der Entwicklung der Selbstverwaltung auf die Tätigkeit des Bundes der Kommunisten Jugoslawiens

Die Selbstverwaltung war in der jugoslawischen Gesellschaft schon am Anfang des nationalen Befreiungskampfes und sozialistischer Revolution, gegenwärtig. Am Anfang — und besonders in den ersten Jahren der Nachkriegszeit, als noch die zentralistische Verwaltung der Staats — und Parteiorgane dominierte — war sie jedoch nicht in alle Poren des Gesellschaftslebens eingedrungen.

Die Kommunistische Partei Jugoslawiens war des provisorischen Karakters dieser Dinge bewusst, und wusste, dass der einzig richtige Weg der jugoslawischen Gesellschaft, die Entwicklung der sozialistischen-demokratischen Selbstverwaltung ist, und hat sich bemüht die Bedingungen, in welchen die Arbeiterklasse unmittelbar in alle Gebiete des gesellschaftlischen und wirtschaftlichen Lebens, die Verwaltung übernehmen kann, zu schaffen.

Durch die veränderte Bedingungen und des politischen Sistems, zu den es durch die Ubernahme der Gewalt und der Verwaltung, seitens der Arbeiter

— unmittelbarer Produzenten — gekommen ist, hat sich selbstverständlich auch die gesellschaftliche Rolle der Kommunistischen Partei, geändert. Sie verliert stufenweise ihren parteischen Karakter, der den staatlichen und anderen gesellschaftlichen Organen, direktiven erteilt. Der Bund der Kommunisten wird zum Gesellschaftsfaktor, Avangarde der Arbeiterklasse, die durch ihre Wirkung zwischen den breitesten Massen der Gesellschaft, die Bedingungen der immer vielseitigerer Entwicklung der Selbstverwaltung und direkterer Teilnahme der Arbeiter in der Verwaltung aller gesellschaftlicher und politischer Strömungen hervorbringt.

Eben diese Karakteristik, das nämlich der Bund der Kommunisten keine Macht über den Staat und anderer Organe ist, sondern der Koordinator aller organisierter und progressiver sozialistischer Kräfte, bestätigt die Anderung ihrer Rolle und Arbeitsmethoden. Um diese Rolle erfolgreich zu gestalten, muss der Bund in allen gesellschaftlichen und politischen Organisationen; Delegatsversammlungen und anderen Institutionen der Delegate, als ihr integraler Teil, gegenwärtig sein.